

Asia: VN/15985/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen edistämisvelvollisuus)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Uudenmaan ELY-keskuksen lausunto

Rasismi ja syrjintä alkavat jo varhaiskasvatuksessa

Vuosi 2023 oli maahanmuuttojen osalta Suomessa toistaiseksi ennätys suurin. Maahanmuuton pysyessä vähintään nykyisellä tasolla vieraskielisen väestön määrä enemmän kuin kaksinkertaistuu Suomessa vuoteen 2040 mennessä. Yhteiskunnan vastaanottavuus, kaksisuuntainen kotoutuminen ja hyvät väestösuhteet ovat edellytyksenä sille, että Suomi on jatkossakin turvallinen yhteiskunta kaikille täällä asuville ihmisille.

Suomalaisessa yhteiskunnassa esiintyvä rasismi ja syrjintä eivät ole vähentyneet. Esimerkiksi Euroopan perusoikeusviraston tekemän uusimman tutkimuksen (2023) mukaan Suomi sijoittui edelleen mukana olleista EU-maista kolmen kärkeen tutkimuksessa, jossa mitattiin syrjintää ja rasismia.

Syrjintää ja rasismia koetaan jo varhaiskasvatuksessa. Kokemukset vaikuttavat negatiivisesti uhrien hyvinvointiin ja mielenterveyteen sekä myöhemmin esimerkiksi työllistymiseen, joten kaikki syrjintään puuttumiseksi tähtäävät toimet tulisi ottaa käyttöön mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja pikemminkin vahvistaa kuin heikentää niitä.

Ristiriidat esityksen ja hallitusohjelman sekä tiedonannon välillä

Valtioneuvoston tiedonannossa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi todetaan, että Petteri Orpon hallitus on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä tekemään työtä rasismien vähentämiseksi. Lisäksi tiedonannon mainitaan nojaavan hallitusohjelmaan ja edellisten hallitusten tekemään työhön. Käsillä oleva hallituksen esitys on kuitenkin ristiriidassa tiedonannon kanssa. Varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuuden edistämisen toimipaikkakohtaisen velvoittavuuden poistaminen ei myöskään osoita pitkäjänteistä sitoutumista aikaisempien hallitusten tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, joilla tavoitellaan rasismien ehkäisyä ja siihen puuttumista.

Nyt tehty esitys on ristiriitainen hallitusohjelman kirjauksen kanssa, jonka mukaan hallitus edistää demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittämistä ja lapsen oikeuksien toteutumista yhteiskunnan kaikilla sektoreilla.

Koska varhaiskasvatuksen toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuussuunnittelovelvoite on ollut voimassa vasta lyhyen ajan ja siirtymäaikakin on vielä voimassa, ei ole vielä olemassa tietoa sen vaikutuksista. Orpon hallituksen esitykseen kirjattujen taustatietojen valossa vaikuttaa kuitenkin vahvasti siltä, että Marinin hallituksen aikana tehdyt arvioinnit asiasta on tehty tarkkaan ja velvoite vaikuttaa hyvin perustellulta. Uudenmaan ELY-keskus katsookin, että suunnittelulla olisi myönteisiä vaikutuksia lapsiin ja erityisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten ja lapsiperheiden oikeuksien toteutumiseen. Tämä tukisi myös Orpon hallitusohjelman tavoitetta, jonka mukaan heikoimmista pidetään huolta.

Nyt tehdyn esityksen ristiriitaisuutta ja hämmennystä lisää se, että siinä ei perustella lainkaan, miksi varhaiskasvatuksen tasa-arvolain mukainen toimipaikkakohtainen suunnitelmavelvoite säilyy, mutta yhdenvertaisuuslain mukaisesta suunnitelmavelvoitteesta luovuttaisiin. Myöskään esityksen perustelu, jonka mukaan kyseisen velvoitteen poisto vähentäisi yhdenvertaisuusvaltuutetun työtä ei tee esityksestä yhtään sen vakuuttavampaa. Tiedossa ei ole, että yhdenvertaisuusvaltuutettu olisi valittanut työnsä määrästä.

Osallistaminen ja sitoutuminen vahvistavat jalkauttamista

Uudenmaan ELY-keskus jakaa huolen esityksessään mainitusta riskistä, jonka mukaan yhdenvertaisuuden edistäminen jää yleisemmälle tasolle, jos suunnittelu siirtyy ylemmälle tasolle. Nykyisen lain mukainen toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuussuunnitelma, joka osallistaa suunnitelman tekoon henkilökunnan, lapset ja näiden vanhemmat sekä huomioi toimipaikkakohtaiset erityispiirteet ja sisältää käytännön toimenpiteitä on huomattavasti kannatettavampi toimintatapa, jos halutaan varmistaa suunnitelmien vaikuttavuus ja toteutuminen. Osallistaminen on suoraan yhteydessä toimipaikkojen vahvempaan sitoutumiseen ja sitä kautta suunnitelmien jalkauttamiseen.

Vähäiset kustannussäästöt suhteessa hyötyihin

Uudenmaan ELY-keskus pitää säästöjä, jotka saataisiin poistamalla yhdenvertaisuussuunnitelman toimipaikkakohtainen laatimisvelvoite varhaiskasvatuksessa erittäin vähäisinä suhteessa hyötyyn, joka saavutetaan mikäli tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat laaditaan kokonaisuutena. Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisveloitteen poistosta aiheutuvat lyhyen ja pidemmän aikavälin negatiiviset inhimilliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset ovat merkittäviä ja siksi veloitteen poistaminen arvioituilla kustannushyödyillä ei ole järkevää.

Mattila Minna

Uudenmaan ELY - Valmisteltu yhteistyössä UUDELYn Työllisyys ja kotoutuminen -yksikön asiantuntijoiden kanssa